

наукової розвідки може бути дослідження трансформації ідей вченого у вітчизняному освітньо-культурному процесі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Костомаров Н.И. Исторические произведения. Автобиография; сост. В.А. Замлинский; примеч. И.Л. Бутича. 2-е изд. Киев: Лыбидь, 1990. 735 с.
2. Белозерская Н.А. Николай Иванович Костомаров в 1857–1875 гг. Русская старина. Санкт-Петербург. 1886. № 3. С. 609–636.
3. Щербина Ф. К биографии Костомарова. Киевская старина. Киев. 1895. № 4. С. 63–75.
4. Семевский В.И. Николай Иванович Костомаров. 1817–1885. Русская старина. Санкт-Петербург. 1886. № 1. С. 181–212.
5. Костомаров Н.И. Исторические произведения. Автобиография; сост. В.А. Замлинский; примеч. И.Л. Бутича. 2-е изд. Киев: Лыбидь, 1990. 735 с.
6. Пірен М. Утвердження духовних цінностей громадянського суспільства і релігійна соціалізація особистості. Соціальна психологія, 2005. № 6 (14). С. 31–41.
7. Костомаров Н.И. Исторические произведения. Автобиография; сост. В.А. Замлинский; примеч. И.Л. Бутича. 2-е изд. Киев: Лыбидь, 1990. 735 с.
8. Пыпин А. Обзор малорусской этнографии. Н.И. Костомаров. Вестник Европы. Санкт-Петербург. 1885. № 10. С. 777–804.
9. Костомаров Н.И. Исторические произведения. Автобиография; сост. В.А. Замлинский; примеч. И.Л. Бутича. 2-е изд. Киев: Лыбидь, 1990. 735 с.
10. Костомаров Н. Об историческом значении русской народной поэзии. Слов'янська міфологія. Київ. 1994. С. 44–200.
11. Костомаров М.І. Сорок літ. Малоруська народна легенда. Твори: в 2-х т. Київ, 1990. Т. 2. Повісті. С. 350–409.
12. Качкан В.А. Українське народознавство в іменах: навч. посібник: у 2 ч. Київ, 1994. Ч. 1. 336 с.
13. Костомаров М.І. Закон Божий: (Книга буття українського народу); уклад. І.І. Глизь. К.: Либідь, 1991. 39 с.
14. Костомаров Н. Мысли Южнорусса. Христианство і кріпацтво. Науково-публіцистичні і полемічні писання Костомарова; за ред. М. Грушевського. Київ: Державне видавництво України, 1928. С. 140–142.
15. Костомаров М.І. Закон Божий: (Книга буття українського народу); уклад. І.І. Глизь. К.: Либідь, 1991. 39 с.
16. Костомаров Н.И. О преподавании на южно-русском языке. Основа. Южно-русский литературно-ученый вестник. Петербург. 1862. № 5. С. 1–6.
17. Костомаров Н.И. Две русские народности. Основа. Южно-русский литературно-ученый вестник. Петербург. 1861. № 3. С. 12–71.
18. Костомаров в петербурзькій громаді 1860-х р. 3 споминів Вол. Менчица; подав А. Михалевич. Україна. Київ. 1925. № 3. С. 66–68.
19. Костомаров Н. Малорусская литература. Науково-публіцистичні і полемічні писання Костомарова; за ред. М. Грушевського. Київ: Державне видавництво України, 1928. С. 240–247.
20. Костомаров Н.И. Малорусское слово. Вестник Европы. Санкт-Петербург. 1881. № 1. С. 401–407.

УДК 378.147:378.115

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІКИ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇНАХ

Копил Г.О., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри німецької мови

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

У статті йдеться про концептуальні засади, започаткування та розвиток дисципліни «Педагогіка економічних дисциплін», або «Економічна педагогіка», в німецькомовних країнах. Розкривається процес визначення термінології німецькомовними дослідниками, особливо щодо теоретично-практичних спільних і відмінних рис спорідненого фаху «Професійна педагогіка» стосовно основного фаху «Економічна педагогіка»; проаналізовано підходи багатьох вчених-педагогів Німеччини, Австрії і Швейцарії.

Ключові слова: педагогіка економічних дисциплін / економічна педагогіка, професійна педагогіка, педагогіка для підприємства, підвищення кваліфікації, професійно-економічне виховання.

В статті йде про концептуальні основи створення та розвитку дисципліни «Педагогіка економічних дисциплін», або «Економічна педагогіка», в німецькомовних країнах. Розкривається процес визначення термінології німецькомовними дослідниками, особливо в розумінні теоретико-практичних загальних і відмінних рис спорідненої спеціальності «Професійна педагогіка» по відношенню до основної спеціальності «Економічна педагогіка»; проаналізовані підходи багатьох вчених-педагогів Німеччини, Австрії і Швейцарії.

Ключевые слова: педагогика экономических дисциплин / экономическая педагогика, профессиональная педагогика, педагогика для предприятия, повышение квалификации, профессионально-экономическое воспитание.

Kopyl H.O. CONCEPTUAL ASPECTS OF THE PEDAGOGY OF ECONOMIC DISCIPLINES IN GERMAN-SPEAKING COUNTRIES

The article deals with the conceptual foundations, the establishment and development of discipline "Pedagogy of economic disciplines", or "Economic pedagogy" in German-speaking countries. In the article the process of terminology definition is highlighted by German-speaking researchers, in particular in regard to theoretical and practical common and distinctive features of the related specialty "Professional Pedagogy" in connection with the main specialty "Economic Pedagogy". In the article are analyzed the approaches of many educators from Germany, Austria and Switzerland.

Key words: *pedagogy of economic disciplines/economic pedagogy, professional pedagogy, pedagogy for the enterprise, advanced training, vocational and economic education.*

Постановка проблеми. Життєво важливою основою будь-якого суспільства є економіка. Її рівень визначає добробут населення й авторитет держави на міжнародній арені. В умовах розбудови ринкової економіки та визначення європейського вектора економічного розвитку нашої країни неабиякого значення набуває високий професіоналізм, професійна компетентність фахівців різних сфер і рівнів виробничого і громадського життя, оскільки сьогодні актуальною є проблема конкурентоздатності фахівців, які готуються вищими закладами освіти. Ось чому професійна компетентність є результатом професійної освіти. Високий рівень професійної компетентності підвищує конкурентоздатність майбутнього фахівця. Саме тому велика відповідальність у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців лежить на працівниках освітньої сфери. Педагоги, по-перше, самі повинні бути професійно компетентними у своїй сфері діяльності, і, по-друге, професійна освіта завжди була і є націленою на всебічний розвиток особистості з метою підготовки її до активної й ефективної участі в економічному процесі з найбільшою користю для себе і для суспільства в цілому. Тож економічні знання були і залишаються пріоритетними та мають для держави безперебільшене стратегічне значення. Наразі економічна освіта та педагогіка економічних дисциплін в Україні має відповідати усім вимогам і викликам сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему викладання економічних дисциплін досліджують багато вітчизняних науковців: Н. Абашкіна, Л. Борисенко, С. Вітвицька, В. Гриньова, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. Коваленко, Г. Ковальчук, К. Корсак, Н. Корогод, В. Косарев, І. Міщенко, Н. Морзе, О. Мороз, Н. Побірченко, О. Полунін, М. Романенко, Г. Романова, Н. Селіверстова, В. Семиченко, І. Синиця, Н. Халімова, Ф. Хаматнуров, О. Холмогорова, А. Щербаків та багато інших. Вказана науково-практична проблема стала об'єктом досліджень учених німецькомовного простору: J. Aff, V. Bank, J. Bödeker, K. Büchter, F. Bünning, T. Deißinger, F. Feld,

D. Frommberger, F. Gramlinger, E. Hauer, R. Huisinga, H.-H. Kremer, A. Körber, I. Lisop, D. Mandl, R. Mathies, H.-G. Neuweg, A. Ostendorf, P. Slepcevic, M. Stock, P. Schlögl, B. Schurer, T. Tramm та ін.

Науковцями досліджуються різні проблеми психолого-педагогічної підготовки та готовності студентів педагогічних і непедагогічних вищих навчальних закладів до викладання економічних дисциплін. Об'єкт нашої уваги складають дослідження науковців, які переймаються проблемами формування та підвищення професійної компетентності майбутніх викладачів економіки саме у стінах економічного вищого навчального закладу.

Нові реалії і переорієнтація навчально-виховного процесу від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин вимагають запровадження якісно нових педагогічних технологій, які методично, організаційно і технічно відповідали б сучасному міжнародному рівню у цій галузі. Саме тому дуже цінним і корисним є вивчення досвіду і доробків колег європейських університетів, а саме в німецькомовних країнах – Німеччині, Австрії і Швейцарії.

Постановка завдання. Мета статті полягає у вивченні досвіду науковців-педагогів для економістів німецькомовного європейського простору з ціллю як порівняння, так і усвідомлення можливості впровадження кращого досвіду в наших реаліях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогіка для економістів акцептується німецькомовними науковцями у якості навчальної дисципліни як у вузькому, так і в широкому розумінні. У вузькому розумінні цього терміна мається на увазі лише підготовка вчителів для викладання економіки як однієї з комерційних освітніх дисциплін. У широкому розумінні ця дисципліна поширюється на сфери професійної педагогіки, педагогіки для промисловості, педагогіки для підприємства та робітничих спеціальностей.

У табл. 1. подано короткий огляд різних галузей застосування педагогіки для економістів у сенсі широкої концепції цього терміна. Узагальнюючи цю таблицю, еко-

номічну педагогіку можна розділити на дві групи. З одного боку, вона має завдання, орієнтовані на навчальні заклади та завдання підготовки до роботи. Економічна педагогіка у вузькому сенсі спеціалізується на комерційно-адміністративних навчальних курсах. З іншого боку, педагогіка для економістів охоплює в широкому сенсі функціональні соціальні та додаткові професійні завдання, такі як педагогіка підприємства та виробнича педагогіка. Педагогіка підприємства переймається питаннями професійної підготовки працівників, співпраці й організаційної структури роботи в контексті компаній. Педагогіка праці зосереджена виключно на зв'язку між роботою та навчанням. Вона вивчає передумови, процеси та результати виробничого навчання і намагається отримати оптимальні способи вивчення кваліфікації та збереження ефективності людського трудового потенціалу.

Як стверджує Ф. Кайзер, педагогіка для економістів у повному розумінні займається, з одного боку, методологією та дидактикою проведення занять з економіки, з іншого боку, педагогічними питаннями економіки. В обох випадках основна увага фокусується на людях, які працюють в економічній сфері [1].

Розглянемо австрійський досвід педагогіки для економістів. В Австрії вона має широке застосування, тут накопичений уже достатньо багатий досвід. Коло завдань вказаної дисципліни не обмежується лише науково-професійною освітою вчителів для

економічно-комерційних навчальних закладів. Окрім цього, важливим завданням економічної педагогіки є підвищення кваліфікації для дорослих, працюючих фахівців, тобто педагогіка підприємства. Конкретне розуміння дисципліни було вже очевидним в 1970-х рр., коли Р. Чихолл, тодішній завідувач кафедри педагогіки для економістів в університеті імені Й. Кеплера у місті Лінц, організував потужну професійну, наукову та дидактичну спрямованість дослідження багатьох напрямів економіки [2]. Нині в Австрії існує визнання і широке концептуальне розуміння дисципліни. Педагогіка для економістів включена в навчальні програми всіх австрійських економічних закладів освіти. До того ж, поряд із фахово-дидактичними практичними дисциплінами в школі, збільшуються навчальні заходи педагогіки для економістів на підприємствах (відповідні курси для дорослих) для працюючих фахівців.

Педагогіка для професійно-технічних навчальних закладів в австрійських університетах виражена слабо. Основна причина полягає в тому, що підготовка учителів для професійно-технічних училищ в Австрії відбувається поки що не на рівні університетів. На відміну від Німеччини, де викладачі для професійно-технічних навчальних закладів готуються в університетах, в Австрії – це функція т. зв. педагогічних вищих шкіл, які в 2007 р. були реорганізовані. У цьому освітньому сегменті підготовка вчителів дисципліни «Економічна педагогіка» в Австрії передбачається лише для на-

Таблиця 1

Огляд дієвих напрямів фаху «Педагогіка економічних дисциплін»

Педагогіка для економістів у широкому сенсі	Інституційна професійна підготовка	Педагогіка для економістів у вузькому сенсі	Предмет	Галузі
			Взаємозв'язок між бізнесом та освітою	<ul style="list-style-type: none"> – Економічна освіта – Підготовка викладачів економічної освіти – Комерційні спеціальності – Сегмент споживачів
		Професійна педагогіка	Зв'язок між професією, педагогікою та освітою	<ul style="list-style-type: none"> – Професійне училище – Професійна підготовка – Підготовка вчителів бізнесу – Викладацькі професії
		Педагогіка в галузі промисловості	Покращення інституційних умов та індивідуальних умов праці	<ul style="list-style-type: none"> – Професійне училище – Професійна підготовка – Педагогічні професії
	Функціонально-виробнича професійна підготовка	Педагогіка на підприємстві	Зв'язок між компанією та професійною підготовкою	<ul style="list-style-type: none"> – Позакласна форма професійної освіти – Функціональні навчальні ефекти – Самоуправління
		Робоча педагогіка	Взаємозв'язок між роботою та професійною підготовкою чи навчанням взагалі	– Освіта через роботу
				– Освіта для роботи
				– Освіта в процесі роботи
				– Практика
				– Робоча шкільна педагогіка
				– Професійна освіта

укових контекстів в межах спеціальностей, пов'язаних із бізнесом у школах середнього та вищого рівня. Саме цей стан речей щодо підготовки викладачів економіки для ПТУ в Австрії відбився на термінологічному визначенні даної дисципліни – лише «Wirtschaftsprädagogik», на відміну від Німеччини, де до «Wirtschaftspädagogik» (педагогіка для економістів) є звичним додаток «Berufspädagogik» (професійна педагогіка).

Лише університет імені Іоанна Кеплера в Лінці є винятком. Завідувач кафедри Р. Чихолл, німець за походженням, міцно стояв на німецькій традиції цієї дисципліни щодо професійної педагогіки, й очолюваний ним напрям затвердився під назвою «Відділ економічної та професійної педагогіки». Ця назва зберігається і донині.

Незважаючи на різні стратегічні позиції провідних університетів у галузі економічної педагогіки в Граці, Інсбруку, Лінці та Відні, на думку Слєпцевіц-Зах і Шток, в Австрії сформувалися три особливості, які суттєво характеризують визначення дисципліни та її розуміння [3]:

- полівалентність;
- структура однофазного навчання відповідно до моделі інтеграції;
- відсутність комбінованого зобов'язання.

Отже, з моменту появи цього педагогічного напрямку серед науковців і дослідників як Австрії, так і Німеччини немає єдності щодо визначення, структури та інших організаційних моментів економічної педагогіки.

Розглянемо основні концептуальні риси розвитку педагогіки економічних дисциплін у Німеччині. Економічна педагогіка, а відповідно, і професійна педагогіка, розглядається в Німеччині концептуально і термінологічно у широкому значенні. Вона включає не тільки підготовку викладачів економічних дисциплін для майбутніх підприємців, а й додатково для підвищення кваліфікації фахівців, що вже працюють на підприємстві. Таким чином, педагогіку цього сегмента німці називають «Betriebspädagogik» (педагогіка для підприємства) [4].

Науковці К. Бюхтер, М. Кіпп і Дж. Клузмайер розглядають економічну та професійну педагогіку як виховну та наукову дисципліну, яка займається допрофесійною та професійною освітою, підвищенням кваліфікації, а також науковими та практичними спеціалізаціями в межах обраного фаху [5].

Деякі дослідники розділяють професійну й економічну педагогіку як самостійні дисципліни (Р. Арнольд, Ф. Гонон). У своїх публікаціях вони окремо говорять про одну або про другу педагогіку. К. Ребманн, хоч і ставить ці терміни поруч, вказує на те, що

це різні дисципліни. Педагог пояснює це тим, що історично економічна педагогіка почала викладатися у торговельних вищих школах, тоді як професійна педагогіка бере початок із професійно-педагогічних інституцій. Узагальнюючи підхід цієї дослідниці, можна сказати, що вона в поняттях «економічна педагогіка» та «професійна педагогіка» не вбачає в педагогічному сенсі нічого спільного [6]. А. Шелтен знаходить більше спільних рис між професійною й економічною педагогікою порівняно з К. Ребманн. Свою позицію він пов'язує з історичними передумовами [7]. Історично склалося так, що професійні й економічні знання надавалися педагогами, які готувалися суто в педагогічних навчальних закладах (такої ж думки дотримуються М. Шміль і К.-Х. Зоммер) [8]. Сьогодні також готуються такі фахівці. Однак із часом коло завдань професійної освіти економічної педагогіки значно виросло, і сьогодні вказані напрями педагогіки включають набагато більше завдань, ніж просто підготовка вчителів. Економічна педагогіка з науковими доробками до диплома викладача економіки (бізнесу) готує персонал для викладання як у школі, так і в компанії. У компанії в цьому контексті слід згадати організаційний і кадровий розвиток. Тож професійна педагогіка після отримання диплома, наукових і методичних знань уможлиблює працевлаштування в школі та в компанії.

За словами Г. Педзольда [9], професійна й економічна педагогіка займається освітою та підвищенням кваліфікації у професійному полі. Вона розглядає проблеми, пов'язані з професійним, економічним і педагогічним дублюваннями. Отже, вона намагається вчасно розпізнавати проблеми і приймати конструктивні рішення. За думкою дослідника, з економічною педагогікою все в порядку, вона перебуває в полі зору економічно-ділового управління, а ось з професійною педагогікою не все так добре: сьогоднішній інтерес професійної педагогіки становить ремісничо-технічна сфера.

Дослідник У. Пляйсс зауважує, що труднощі виникають вже через одне уявлення про дисципліну «Економічна педагогіка». Він бачить у цій дефініції лише «зручну коротку назву» [10] і наголошує на подвійному значенні цього терміна – професійної та економічної педагогіки. Він вбачає тут прихований компроміс, який враховує обидві сторони, а саме ті, що стосуються освіти викладачів бізнесової (економічної) сфери та професійної. Історично склалося так, що обидва напрями базуються на економічно-професійному вихованні. Еко-

номічна педагогіка є ближчою до економіки, а професійна ж має більш професійну спрямованість.

Вище наведені приклади показують, наскільки різноманітним і водночас проблематичним є визначення та розуміння поняття професійної та економічної педагогіки в Німеччині. Незважаючи на безліч різних думок у німецькій фаховій літературі, очевидним є факт, що і професійна, і економічна педагогіка належать до педагогічної науки, яка, в свою чергу, висвітлює та пояснює основоположні виховні та дидактичні аспекти. Регулярно спрямовуються погляди не лише на професію, а й на економіку. Педагоги Арнольд і Гонон визнають, що в інших країнах також немає єдності щодо визначення цієї дисципліни [11]. Тож, у Німеччині існують такі можливості вибору професії для викладачів економіки, які готуються переважно в вищих економічних навчальних закладах: професійна педагогіка (для ПТУ) або економічна педагогіка (для шкіл, коледжів, тобто освітньої ланки, нижчої від університетів) і третій варіант – обидва напрями одночасно. Перший варіант пов'язаний історично з минулим, другий має перспективу майбутнього. Ф. Банк дає зрозуміти, що професійна й економічна педагогіка не має чітких меж. У сучасних умовах, однак, він пропонує ці майже відсутні межі не просто уявляти, а й реально розуміти їх. Цю думку він пояснює так: «Тут важливо започаткувати дисципліну і дати можливість розвитку цієї дисципліни в новому поколінні, перш ніж стара генерація втратить себе в нескінченно красивому і швидкоплинному просторі всесвіту» [5].

У цілому у Німеччині економічна педагогіка визначається багатьма науковцями як освітньо-наукова субдисципліна. Це економічно-педагогічне розуміння має історичне підґрунтя, але також дуже актуальне і нині. Слід зауважити, що сучасні дослідники схиляються до думки й аргументовано відстоюють позицію, що економічна педагогіка – це більш педагогічна наука, ніж економічна, проте не заперечують факт впливу економічних наук на педагогіку економічних дисциплін.

У Швейцарії, через федеральний устрій і значну автономію окремих кантонів, розуміння та трактування фаху «Економічна педагогіка» варіативні. Виразником переважної частини педагогів цієї країни є Р. Дубс – перший завідувач кафедри економічної педагогіки в німецькомовній Швейцарії. Хоча основним напрямом його діяльності є підготовка педагогів для підприємницьких спеціальностей, важливу частину його роботи складає економічна

педагогіка – освіта на підприємстві й освіта для дорослих у секторі бізнесу [12]. Широке розуміння дисципліни знаходить своє відображення зокрема, в Університеті Санкт-Галлен, де під керівництвом Дітера Ойлера, німця за походженням, активізувалося впровадження економічної педагогіки завдяки професійній освіті та підвищенню кваліфікації, науковій і дослідницькій роботі [13].

Хоча випускники економічних навчальних програм мають право викладати економіку в школах, гімназіях, професійно-технічних навчальних закладах, назва дисципліни, на противагу Німеччині, вживається без додатка «професійна педагогіка». Це пояснюється тим, що розділення термінів «економічна педагогіка» та «професійна педагогіка» в німецькомовній Швейцарії має законні підстави, і вони розглядаються як дві окремі наукові дисципліни. Цей факт стверджується в Цюріху, де напрям професійної педагогіки є частиною економічної педагогіки, науково-професійного процесу, проте обслуговується своєю окремою кафедрою.

Висновки з проведеного дослідження. Наведені дані свідчать, що дисципліна «Педагогіка економічних дисциплін», або «Економічна педагогіка», розглядається в німецькомовних країнах головним чином із погляду термінології широкомасштабно. В Австрії, Німеччині та кантоні Санкт-Галлен німецькомовної Швейцарії значення дефініції «економічна педагогіка» не обмежується виключно підготовкою вчителів для комерційних класів, а також поширюється на професійну, промислову та робочу педагогіку, щоправда, за винятком лише швейцарського кантону Цюріха, де дисципліна «Педагогіка економічних дисциплін» акцептується у більш вузькому значенні.

Таким чином, у німецькомовних країнах серед дослідників педагогіки економічних дисциплін переважає позиція, що економічна педагогіка базується виключно на аспекті освіти, а не на економіці. Крім того, вона стає складовою частиною освітніх наук. Ця концепція економічної педагогіки як спеціального наукового напрямку, як субдисципліни педагогічної науки є не тільки історично спільною, але також домінуючою на теренах німецькомовного освітянського простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Kaiser F.J. Wirtschaftspädagogik: Lexikon der ökonomischen Bildung. Oldenbourg, München und Wien, 1997. S. 573–576.
2. Czycholl R. Die Wirtschaftspädagogik an der Johannes Kepler Universität Linz aus der Sicht der Abtei-

lung für Berufs- und Wirtschaftspädagogik. Schneider W. Wirtschaftspädagogik in Österreich. Manz, Wien, 1983. S. 131–142.

3. Slepcevic-Zach P., Stock M. Selbstverständnis der Wirtschaftspädagogik. *bwp@ Berufs- und Wirtschaftspädagogik – online*. Ausgabe № 16. 2009. URL: www.bwpat.de/ausgabe16/slepcevic_stock_bwpat16.pdf.

4. Deiβinger T. Warum funktionieren berufliche Vollzeitschulen in Deutschland anders als in Österreich? Kritische Anmerkungen im Zeichen nationaler und internationaler Problemlagen. Fortmüller R., Greimel-Fuhrmann B. *Wirtschaftsdidaktik – Eine Tour d’Horizon von den theoretischen Grundlagen zur praktischen Anwendung*. Festschrift für Josef Aff. Wien (Manz), 2010. S. 181–189.

5. Bank V. *Berufs- und Wirtschaftspädagogik: Epitaph einer Disziplinlosen*. Büchter K., Kipp M., Klusmeyer J.: *bwp@ Berufund Wirtschaftspädagogik*. Ausgabe 16. URL: www.bwpat.de/ausgabe16/bank_bwpat16.pdf.

6. Rebmann K., Tenfelde W., Uhe E. *Berufs- und Wirtschaftspädagogik. Eine Einführung in Strukturbegriffe*. 3. Aufl., Gabler Verlag, Wiesbaden, 2005. 147 s.

7. Schelten A. *Begriffe und Konzepte der berufspädagogischen Fachsprache. Eine Auswahl*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2000. 212 s.

8. Schmiel M., Sommer K.-H. *Lehrbuch Berufs- und Wirtschaftspädagogik*, München: Franz Ehrenwirth Verlag GmbH & Co. KG, 1985. 298 s.

9. Pätzold G. *Berufspädagogik*. Kaiser F.-J., Pätzold G.: *Wörterbuch Berufs- und Wirtschaftspädagogik*. 2. Aufl., Julius Klinkhardt, Bad Heilbrunn, 2006. S. 155–158.

10. Pleiß U. *Wirtschaftslehrerbildung und Wirtschaftspädagogik. Die wirtschaftspädagogische Disziplinenbildung an deutschsprachigen wissenschaftlichen Hochschulen*, Göttingen: Verlag Otto Schwartz & Co, 1973. S. 79–130.

11. *Grundlagen der Berufs- und Erwachsenenbildung*, Bd. 1. Arnold R., Gonon P.: *Einführung in die Berufspädagogik*. Bd. 6, Verlag Barbara Budrich, Opladen & Bloomfield Hills, 2006. 366 s.

12. Dubs R. *Schriftenreihe für Wirtschaftspädagogik: 10 Jahre IWP. Beiträge zu Fragen der wirtschaftlichen Bildung an Schulen und der Ausbildung von Handelslehrern*, Bd. 14, Verlag des Schweizerischen Kaufmännischen Verbandes, Zürich, 1983. 278 s.

13. Institut für Wirtschaftspädagogik St. Gallen: Prof. Dr. Dieter Euler. 2009. URL: <http://www.iwp.unisg.ch/org/iwp/web.nsf/c31e7c476ced62cec1256954003e839e3db6-16750689e9f2c1256a3a002f8f3b>.

УДК 37.091.31:001.4(477) «1600/1929»

ПОНЯТТЕВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНА ГРУПА «ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ» В ГЕНЕЗІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ (XVII СТ. – 20-ТІ РР. XX СТ.)

Кушнірук С.А., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри теорії та історії педагогіки

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

У статті досліджуються на основі лексико-термінологічного аналізу особливості походження та введення в обіг основних термінів поняттєво-термінологічної групи «Організаційні форми навчання» у період з XVII ст. до 20-х рр. XX ст., визначаються їх змістові характеристики; аналізуються ключові події освітнього характеру (затвердження нової системи народної освіти, заснування кафедр «педагогії»), які відобразилися на культурно-педагогічному процесі того часу та посприяли розширенню й оновленню поняттєво-термінологічного апарату дидактики у цілому і досліджуваної термінологічної групи зокрема.

Ключові слова: форма навчання, форма організації навчання, урок, Белл-Ланкастерська система, батавська система навчання, Дальтон-план, мангеймська система навчання, бригадно-ланкова, метод проектів, студійна система.

В статье исследуются на основе лексико-терминологического анализа особенности происхождения и введение в оборот основных терминов понятийно-терминологической группы «Организационные формы обучения» в период с XVII в. до 20-х гг. XX в., определяются их содержательные характеристики; анализируются ключевые события образовательного характера (утверждение новой системы народного образования, основание кафедр «педагогической»), которые отразились на культурно-педагогическом процессе того времени и помогли расширению и обновлению понятийно-терминологического аппарата дидактики в целом и исследуемой терминологической группы в частности.

Ключевые слова: форма обучения, форма организации обучения, урок, Белл-Ланкастерская система, Батавская система обучения, Дальтон-план, Мангеймская система обучения, бригадно-звеньевая, метод проектов, студийная система.